

Zbierka súdnych rozhodnutí

NÁVRHY GENERÁLNEHO ADVOKÁTA
EVGENI TANČEV
prednesené 3. mája 2018¹

Vec C-51/17

**OTP Bank Nyrt.
OTP Faktoring Követeléskezelő Zrt.
proti
Teréz Ilyésovej
Emilovi Kissovi**

[návrh na začatie prejudiciálneho konania, ktorý podal Fővárosi Ítéltábla (Regionálny odvolací súd Budapešť, Maďarsko)]

„Ochrana spotrebiteľa – Nekalé podmienky v spotrebiteľských zmluvách – Zmluvy o úvere denominované v cudzej mene – Zákonné opatrenia členských štátov prijaté na nápravu nekalých zmluvných podmienok – Článok 4 ods. 2 smernice 93/13/EHS a ‚rozumiteľnosť‘ – Článok 1 ods. 2 smernice 93/13 a ‚záväzné zákonné alebo regulačné ustanovenia‘ – Právomoci súdov členských štátov posúdiť z úradnej moci zmluvné podmienky z pohľadu nekalosti“

1. Tento návrh na začatie prejudiciálneho konania podaný Fővárosi Ítéltábla (Regionálny odvolací súd Budapešť, Maďarsko) sa týka ďalšieho sporu² vyplývajúceho z rozsudku Súdneho dvora z 30. apríla 2014 vo veci Kásler a Káslerné Rábai (ďalej len „Kásler“),³ ktorý riešil zlučiteľnosť podmienok v zmluvách o spotrebiteľskom úvere v Maďarsku, ktoré boli denominované v cudzej mene, najmä švajčiarskych frankoch, s právnymi predpismi EÚ.

2. Súdny dvor v ňom okrem iného rozhodoval o význame pojmu „hlavný predmet zmluvy“ v zmysle článku 4 ods. 2 smernice Rady 93/13/EHS o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách⁴. Práve v tomto prípade mal vnútroštátny súd Kúria (Najvyšší súd, Maďarsko) rozhodnúť, či dotknuté zmluvné podmienky v zásade nespádajú pod ochranu danú smernicou 93/13. Zároveň Súdny dvor poskytol vnútroštátnemu súdu kritériá pre určenie, či takéto podmienky boli formulované „rozumiteľne“, čo podľa článku 4 ods. 2 smernice 93/13 rovnako predstavuje výnimku z tohto pravidla.

3. V podstate Téréz Ilyésová a Emil Kiss, žalobcovia v konaní vo veci samej (ďalej len „žalobcovia“), spochybňujú režim nápravy zavedený maďarským zákonodarcom vo svetle rozsudku Súdneho dvora vo veci Kásler a tiež následného rozhodnutia Kúrie (Najvyšší súd) tvrdiac, že tento režim prenáša kurzové riziko na spotrebiteľa za okolností vedúcich k porušeniu povinností týkajúcich sa transparentnosti stanovených smernicou 93/13.

¹ Jazyk prednesu: angličtina.

² Pozri tiež napr. rozsudok Sziber, C-483/16; návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Wahl 16. januára 2018, EU:C:2018:9.

³ C-26/13, EU:C:2014:282.

⁴ Smernica z 5. apríla 1993 (Ú. v. ES L 95, 1993, s. 29; Mim. vyd. 15/002, s. 288) (ďalej len „smernica 93/13“).

I. Právny rámec

A. Právo Únie

4. Článok 1 ods. 2 druhý pododsek smernice 93/13 uvádza:

„Zmluvné podmienky, ktoré odrážajú záväzné zákonné alebo regulačné ustanovenia a ustanovenia alebo zásady medzinárodných dohovorov, ktorých sú členské štáty alebo spoločenstvo zmluvnou stranou, najmä v oblasti dopravy, nepodliehajú ustanoveniam tejto smernice.“

5. Článok 3 ods. 1 smernice 93/13 uvádza:

„Zmluvná podmienka, ktorá nebola individuálne dohodnutá sa považuje za nekalú, ak napriek požiadavke dôvery spôsobí značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach strán vzniknutých na základe zmluvy, ku škode spotrebiteľa.“

6. Článok 4 smernice 93/13 uvádza:

„1. Bez toho, aby boli dotknuté ustanovenia článku 7, nekalosť zmluvných podmienok sa hodnotí so zreteľom na povahu tovaru alebo služieb, na ktoré bola zmluva uzatvorená a na všetky okolnosti súvisiace s uzatvorením zmluvy, v dobe uzatvorenia zmluvy a na všetky ostatné podmienky zmluvy alebo na inú zmluvu, od ktorej závisí.“

2. Hodnotenie nekalej povahy podmienok sa nevzťahuje ani k definícii hlavného predmetu zmluvy ani na primeranú cenu a úhradu na jednej strane, ako aj tovar alebo služby dodávané výmenným spôsobom [dodávané ako protiplnenie – *neoficiálny preklad*] na druhej strane, pokiaľ tieto podmienky sú zrozumiteľné.“

7. Článok 3 ods. 3 smernice 93/13 stanovuje, že príloha smernice 93/13 poskytuje orientačný zoznam ustanovení, ktoré sa môžu považovať za nekalé. Bod 1 písm. i) prílohy sa týka:

„Podmienky, ktorých zmyslom alebo účinkom je:

neodvolateľne zaviazať spotrebiteľa k podmienkam, s ktorými sa skutočne nemohol oboznámiť pred uzavretím zmluvy“.

8. Článok 6 ods. 1 smernice 93/13 uvádza:

„Členské štáty zabezpečia, aby nekalé podmienky použité v zmluvách uzatvorených so spotrebiteľom zo strany predajcu alebo dodávateľa podľa ich vnútroštátneho práva, neboli záväzné pre spotrebiteľa a aby zmluva bola podľa týchto podmienok naďalej záväzná pre strany, ak je jej ďalšia existencia možná bez nekalých podmienok.“

9. Článok 7 ods. 1 smernice 93/13 uvádza:

„Členské štáty zabezpečia, aby v záujme spotrebiteľov a subjektov hospodárskej súťaže existovali primerané a účinné prostriedky, ktoré by zabránili súvislému uplatňovaniu nekalých podmienok v zmluvách uzatvorených so spotrebiteľmi zo strany predajcov alebo dodávateľov.“

B. Maďarské právo

1. *A hitelintézetekről és pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII törvény (zákon CXII z roku 1996 o úverových a finančných inštitúciách, ďalej len „Hpt“)*

10. § 203 Hpt stanovuje:

„1. Finančná inštitúcia je povinná jasne a zrozumiteľne informovať tak svojich súčasných, ako aj potenciálnych klientov o podmienkach využívania služieb, ktoré poskytuje, ako aj o zmenách týchto podmienok. ...

6. V prípade zmlúv uzavretých s maloobchodnými klientmi, ktorými sa poskytuje úver v cudzej mene alebo ktoré zavádzajú opčné právo na kúpu nehnuteľnosti, je finančná inštitúcia povinná vysvetliť klientovi riziko, ktoré mu vzniká pri zmluvnej transakcii, pričom klient podpisom potvrdí, že bol informovaný.“

2. Zákon DH1

11. Článok 1 ods. 1 A Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvény (Zákon XXXVIII z roku 2014 upravujúci špecifické záležitosti týkajúce sa rozhodnutia Kúria o harmonizácii judikatúry o zmluvách o pôžičke uzavretých medzi úverovými inštitúciami a spotrebiteľmi, ďalej len „zákon DH1“) uvádza:

„[Tento zákon sa má uplatňovať] na zmluvy o spotrebiteľskom úvere uzatvorené medzi 1. májom 2004 a dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona. Pri uplatňovaní tohto zákona sa pojem ‚zmluva o spotrebiteľskom úvere‘ vzťahuje na akúkoľvek úverovú alebo pôžičkovú zmluvu založenú na devízovom základe (viazanú na alebo denominovanú v cudzej mene a splatnú vo forintoch) alebo na finančnú zmluvu o finančnom lízingu, uzavretú medzi finančnou inštitúciou a spotrebiteľom, ak zahŕňa všeobecné zmluvné podmienky alebo akékoľvek zmluvné podmienky, ktoré neboli individuálne dohodnuté v zmysle článku 3 ods. 1 alebo článku 4 ods. 1.“

12. Článok 3 zákona DH1 uvádza:

„1. V zmluve o spotrebiteľskom úvere je neplatná taká podmienka – pokiaľ nejde o individuálne dohodnutú zmluvnú podmienku –, na základe ktorej finančná inštitúcia rozhodne, že pri poskytnutí finančných prostriedkov na kúpu predmetu úveru alebo lízingu sa uplatní nákupný výmenný kurz, zatiaľ čo pri splácaní úveru sa uplatní predajný výmenný kurz, alebo akýkoľvek iný výmenný kurz iného typu, než je výmenný kurz stanovený pri poskytnutí finančných prostriedkov.

2. Neplatná zmluvná podmienka, ktorá je uvedená v odseku 1... sa nahradí ustanovením, podľa ktorého sa uplatní oficiálny výmenný kurz, ktorý stanovila Národná banka Maďarska pre príslušnú menu, a to tak pri poskytnutí finančných prostriedkov, ako aj pri splácaní (vrátane splácania splátok a všetkých nákladov, poplatkov a provízií stanovených v cudzej mene).

...

5. Finančná inštitúcia je povinná vykonať so spotrebiteľom vyúčtovanie v súlade s ustanoveniami osobitného predpisu.“

3. Zákon DH3

13. Článok 3 ods. 1 Az egyes fogyasztói kölcsönszerződések devizanemének módosulásával és a kamatszabályokkal kapcsolatos kérdések rendezéséről szóló 2014. évi LXXVII. törvény (zákon LXXVII z roku 2014 o úprave niektorých otázok súvisiacich so zmenou meny, v ktorej sú vedené určité úverové zmluvy, a o pravidlách týkajúcich sa úrokov, ďalej len „zákon DH 3“) stanovuje:

„Zmluva o spotrebiteľskom úvere sa zo zákona mení podľa ustanovení tohto zákona.“

14. Článok 10 zákona DH3 uvádza:

„Finančná inštitúcia – veriteľ je v súvislosti so zmluvami o spotrebiteľskom hypotekárnom úvere v cudzej mene alebo založenej na cudzej mene povinný v lehote stanovenej na splnenie povinnosti vykonať vyúčtovanie podľa [zákona DH2] zabezpečiť, aby doteraz nesplatený dlh vyplývajúci zo zmluvy o spotrebiteľskom hypotekárnom úvere bol zmenený na úver vo forintoch, alebo aby bol takto celkový dlh vyplývajúci z takejto zmluvy (vrátane úrokov, poplatkov, provízií a nákladov účtovaných v cudzej mene), pričom oba vyššie uvedené dlhy sa určia na základe vyúčtovania vykonaného v súlade so [zákonom DH2]. Na účely tejto zmeny sa uplatní ten z nižšie uvedených výmenných kurzov, ktorý je k rozhodujúcemu dátumu pre spotrebiteľa výhodnejší:

a) priemerná hodnota oficiálnych výmenných kurzov danej meny stanovených Národnou bankou Maďarska v období od 16. júna 2014 do 7. novembra 2014, alebo

b) oficiálny výmenný kurz stanovený Národnou bankou Maďarska 7. novembra 2014.“

II. Skutkový stav, konanie a prejudiciálne otázky

15. Dňa 15. februára 2008 žalobcovia uzavreli s ELLA Első Lakáshitel Kereskedelmi Bank Zrt zmluvu o úvere denominovanú vo švajčiarskych frankoch s úrokovou sadzbou 1,9 %. Dňa 1. novembra 2016 bol úver prevedený sprostredkovateľom na OTP Bank Nyrt., ktorá ho následne postúpila na OTP Faktoring Követléskezelő Zrt. (odporkyne v prvostupňovom konaní, ďalej len „odporkyne“)

16. Podľa tejto zmluvy mala veriteľka vyplatiť maximálnu sumu 30 075 000 maďarských forintov (HUF), ktorá zahŕňala poplatok vo výške 75 000 HUF a ktorá v čase uzavretia zmluvy zodpovedala sume 212 831 švajčiarskych frankov (CHF).

17. Podľa zmluvy veriteľka previedla úver poskytnutý vo forintoch na švajčiarske franky, a to na základe nákupného kurzu, ktorý sama používala v čase vyplatenia danej sumy. Naopak, výšku mesačných splátok, ktoré mali byť vyplatené vo forintoch, určila na základe svojho vlastného predajného kurzu. Veriteľka má tiež právo jednostranne zmeniť bežné úroky a náklady na správu, avšak zmluva neobsahovala žiadnu podmienku, ktorá by umožňovala žalobcom jednostranne zmeniť menu, v ktorej je zmluva vedená.

18. V časti zmluvy s názvom „Vyhlásenie o oznámení rizika“ je uvedené, že „v súvislosti s rizikom úveru dlžník vyhlasuje, že pozná podrobné informácie, ktoré mu v tejto súvislosti poskytla veriteľka, a rozumie im a že si je vedomý rizika vyplývajúceho z použitia úveru v cudzej mene a aj toho, že toto riziko nesie výlučne dlžník. Pokiaľ ide o kurzové riziko, dlžník bol oboznámený najmä s tým, že pokiaľ dôjde v priebehu platnosti zmluvy ku kolísaniu výmenného kurzu forintu vo vzťahu k švajčiarskemu franku v neprospech dlžníka (t. j. v prípade, že dôjde k oslabeniu výmenného kurzu forintu vzhľadom na výmenný kurz na základe zákona v čase platby), táto okolnosť by mohla spôsobiť výrazné zvýšenie splátok, ktorých výška je určená v cudzej mene a ktoré sú splatné vo forintoch. Podpísaním tejto zmluvy dlžník potvrdzuje, že si je vedomý toho, že bude niesť všetky prípadné hospodárske dôsledky

tohto rizika. Okrem toho vyhlasuje, že dôkladne zvážil prípadné dôsledky vyplývajúce z kurzového rizika, že prijíma tieto riziká, ktoré zvážil z hľadiska svojej platobnej spôsobilosti a svojho ekonomického postavenia, a že v súvislosti s kurzovým rizikom nebude môcť uplatňovať proti banke žiadnu požiadavku.“

19. Žalobcovia podali proti odporkyniam 16. mája 2013 žalobu, ktorou sa domáhali vyhlásenia neplatnosti zmluvy o úvere, ako aj vyhlásenia, že zmluva sa považuje za platnú, ako by bola vyčíslená vo forintoch.

20. Prvostupňový súd vyhovel hlavnému návrhu rozsudkom z 11. marca 2016, pričom okrem iného konštatoval, že zmluvná podmienka, ktorá uložila povinnosť znášať riziko výmenného kurzu, hoci je hlavným predmetom zmluvy, nebola jasná ani zrozumiteľná.

21. Prvá odporkyňa podala proti rozsudku vydanému v prvostupňovom konaní odvolanie, ktorým sa domáhala, aby bol tento rozsudok zmenený a aby bola žaloba zamietnutá.

22. Zákony DH1 a DH2 boli spolu so zákonom DH3 schválené maďarským zákonodarcom po tom, ako žalobcovia podali žalobu 16. mája 2013, počas toho, ako bol spor prejednávaný na maďarských súdoch. Z návrhu na začatie prejudiciálneho konania vyplýva, že zákon DH1, ktorý nadobudol účinnosť 26. júla 2014, je založený na rozhodnutí Kúrie č. 2/2014⁵, (ktoré je pre maďarské súdy záväzné) a ktoré bolo vydané vo svetle rozsudku Súdneho dvora vo veci Kasler.⁶

23. Podľa vnútroštátneho súdu sa článok 1 ods. 1 a článok 3 zákona DH1 vzťahujú na predmetnú zmluvu.

24. Podľa článku 3 ods. 1 zákona DH1 sú neplatné podmienky v spotrebiteľských zmluvách, na základe ktorých sa na účely poskytnutia úveru uplatní nákupný výmenný kurz cudzej meny, zatiaľ čo pri splácaní úveru sa uplatní predajný výmenný kurz. Podľa § 3 ods. 2 zákona DH1 sa neplatná zmluvná podmienka podľa § 3 ods. 1 má nahradiť – v zásade – ustanovením, podľa ktorého sa pre poskytnutie aj splatenie uplatní oficiálny výmenný kurz, ktorý stanovila Magyar Nemzeti Bank (Národná banka Maďarska).

25. V návrhu na začatie prejudiciálneho konania je ďalej uvedené, že zákon DH2 z roku 2014 uložil finančným inštitúciám povinnosť vykonať vyúčtovanie týkajúce sa preplatkov zaplatených spotrebiteľmi na základe nekalých zmluvných podmienok. Na základe zákona DH3 z roku 2014 už neboli prípustné zmluvy zabezpečené hypotékou v cudzej mene, pohľadávky spotrebiteľov (vrátane sporného dlhu) boli prevedené na forinty a vykonali sa ďalšie zmeny obsahu právnych vzťahov.

26. Nakoniec je v návrhu na začatie prejudiciálneho konania uvedené, že zákony DH1 a DH3 zachovali prenesenie kurzového rizika na spotrebiteľa, a to s účinkom *ex tunc* aj *ex nunc*.

5 *Magyar Közlöny* 2014/91, s. 10975.

6 Rozsudok z 30. apríla 2014 (C-26/13, EU:C:2014:282). Pozri tiež zákon DH2, A [Kúriának a] pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről szóló 2014. évi XL. törvény (Zákon XL z roku 2014 o ustanoveniach týkajúcich sa vyrovnania účtov uvedených v zákone XXXVIII z roku 2014 o špecifických záležitostiach týkajúcich sa rozhodnutia [súdu Kúria]) o harmonizácii judikatúry vo veciach zmlúv o úvere uzatvorených medzi úverovými inštitúciami a spotrebiteľmi, a ďalších ustanoveniach.

27. Pokiaľ ide o rozhodnutie Kúrie č. 2/2014,⁷ podľa návrhu na začatie prejudiciálneho konania má silu zákona bez ohľadu na prijatie zákonov DH pričom uvádza toto:

„1. Zmluvná podmienka zmluvy o spotrebiteľskom úvere v cudzej mene, ktoré prenášajú kurzové riziko bez akéhokoľvek obmedzenia na spotrebiteľa – protiváhou za poskytnutie priaznivejšej úrokovej sadzby – je zmluvnou podmienkou týkajúcou sa hlavného predmetu zmluvy, ktorej nekalá povaha vo všeobecnosti nemôže byť preskúmaná. Takáto podmienka môže byť preskúmaná a vyhlásená za nekalú iba v prípade, ak v čase uzavretia zmluvy a vzhľadom na znenie zmluvy a na informácie získané finančnou inštitúciou nie je obsah zmluvných podmienok jasný ani zrozumiteľný pre riadne informovaného, primerane pozorného a obozretného priemerného spotrebiteľa (ďalej len „spotrebiteľ“). Zmluvná podmienka týkajúca sa kurzového rizika sa považuje za nekalú, v dôsledku čoho je zmluva v celom rozsahu alebo čiastočne neplatná, pokiaľ sa spotrebiteľ vzhľadom na to, že mu finančné inštitúcie neposkytli informácie alebo ich poskytli neskoro, môže dôvodne domnievať, že kurzové riziko nie je skutočné alebo že toto riziko znáša len do určitej miery.“

28. Za týchto okolností Fővárosi Ítéltábla (Regionálny odvolací súd Budapešť) prerušil konanie a 17. januára 2017 položil tieto prejudiciálne otázky:

- „1. Má sa za podmienku, ktorá nebola dojednaná individuálne, v zmysle článku 3 ods. 1 smernice, a teda za podmienku, ktorá patrí do pôsobnosti tejto smernice, považovať zmluvná podmienka, ktorá prenáša kurzové riziko na spotrebiteľa a ktorá sa v dôsledku zrušenia nekalej zmluvnej podmienky stanovujúcej rozpätie medzi nákupným a predajným kurzom, a povinnosť niesť príslušné kurzové riziko, stala súčasťou zmluvy s účinkom *ex tunc*, a to v dôsledku zásahu zákonodarcu vykonaného v súvislosti so spormi v oblasti neplatnosti týkajúcimi sa značného množstva zmlúv?
2. V prípade, že zmluvná podmienka prenášajúca kurzové riziko na spotrebiteľa patrí do pôsobnosti smernice, má sa pravidlo o výnimke, ktoré je uvedené v článku 1 ods. 2 smernice, vykladať v tom zmysle, že sa týka aj zmluvnej podmienky odrážajúcej záväzné právne ustanovenia v zmysle bodu 26 rozsudku Súdneho dvora vydaného vo veci RWE Vertrieb AG (C-92/11), ktoré boli prijaté alebo vstúpili do platnosti až po uzavretí zmluvy? Má sa do pôsobnosti vyššie uvedeného pravidla o výnimke zahrnúť zmluvná podmienka, ktorá sa stala súčasťou zmluvy s účinkom *ex tunc* po uzavretí tejto zmluvy, a to na základe záväzného právneho ustanovenia, ktorým sa napravné neplatnosť spôsobená nekalou povahou zmluvnej podmienky spôsobujúcej nemožnosť plnenia zmluvy?
3. Pokiaľ z odpovede na otázky uvedené vyššie vyplynie, že možno preskúmať nekalú povahu zmluvnej podmienky prenášajúcej kurzové riziko na spotrebiteľa, má sa požiadavka týkajúca sa zrozumiteľného naformulovania, ktorá je uvedená v článku 4 ods. 2 smernice, vykladať v tom zmysle, že táto požiadavka je dodržaná aj v prípade, že je spôsobom uvedeným v opise skutkových okolností splnená povinnosť poskytnúť informácie, ktorá je stanovená v právnych predpisoch a formulovaná nevyhnutne všeobecným spôsobom, alebo musia byť oznámené aj údaje týkajúce sa rizík pre spotrebiteľa, ktoré sú finančnej inštitúcii známe alebo k nim mohla mať táto inštitúcia prístup v čase uzavretia zmluvy?
4. Je potrebné sa domnievať, z hľadiska požiadavky jasnosti a transparentnosti a z hľadiska ustanovenia bodu 1 písm. i) prílohy smernice, že na účely výkladu článku 4 ods. 1 smernice je relevantná skutočnosť, že v čase uzavretia zmluvy boli jej súčasťou zmluvné podmienky týkajúce sa práva vykonať jednostrannú zmenu, ako aj podmienky týkajúce sa rozpätia nákupného a predajného kurzu, ktoré boli o niekoľko rokov neskôr vyhlásené za nekalé, spolu s podmienkami týkajúcimi sa prenesenia kurzového rizika, takže spojený účinok všetkých týchto podmienok viedol k tomu, že

⁷ Pozri poznámku pod čiarou 5 vyššie.

spotrebiteľ nemohol v skutočnosti nijako predvídať, akým ďalším vývojom prejdú platobné záväzky a na základe akého mechanizmu sa budú meniť? Alebo sa zmluvné podmienky, ktoré boli neskôr vyhlásené za nekalé, nemajú zohľadniť pri preskúmaní nekalej povahy podmienky stanovujúcej kurzové riziko?

5. V prípade, že vnútroštátny súd vyhlási za nekalú zmluvnú podmienku, ktorá prenáša kurzové riziko na spotrebiteľa, je pri určovaní právnych následkov v súlade s ustanoveniami vnútroštátneho práva povinný z úradnej moci preskúmať, pričom sa dodrží právo účastníkov vyjadriť sa v kontradiktórnom riadení, aj nekalú povahu iných zmluvných podmienok, ktoré žalobcovia vo svojom návrhu nenapadli? Uplatňuje sa zásada zisťovania skutkového stavu z úradnej moci, ktorá vyplýva z judikatúry Súdneho dvora, aj v prípade, že je žalobcom spotrebiteľ, alebo dispozičná zásada v takomto prípade vykonanie skúmania z úradnej moci vylučuje, a to vzhľadom na postavenie dispozičného práva v celom konaní a na osobitosti daného konania?“

29. Písomné pripomienky predložili žalobcovia, odporkyne, maďarská a poľská vláda a Európska komisia. Všetci okrem poľskej vlády sa zúčastnili na pojednávaní, ktoré sa konalo 22. februára 2018.

III. Posúdenie

A. Úvodné poznámky

1. Prípustnosť návrhu na začatie prejudiciálneho konania

30. Odporkyne vo veci samej spochybňujú prípustnosť návrhu na začatie prejudiciálneho konania z dôvodu, že prvé štyri otázky sú hypotetické, nemajú žiadnu súvislosť so skutkovými okolnosťami vo veci samej a že piata otázka je *acte claire*.

31. Spochybňujú najmä výklad zákonov DH stanovených v návrhu na začatie prejudiciálneho konania a napríklad tvrdia, že zákon DH1 nemá nič spoločné s rozložením kurzového rizika a že zákon DH3 nie je ustanovením, ktoré by do zmluvy integrovalo zmluvnú povinnosť spotrebiteľov toto riziko znášať.⁸ DH3 skôr znížil riziko výmenných kurzov pre úvery denominované v cudzej mene tým, že ich prepočítal na úvery denominované vo forintoch do budúcnosti (ktoré sa uvádzajú od 1. februára 2015, *ex nunc*) a nie spätne (*ex tunc*). Tvrdia, že vzhľadom na to, že ani zákony DH, ani rozhodnutie Kúrie č. 2/2014 nezmenili podmienku týkajúcu sa kurzového rizika, predložené otázky sú hypotetické a výklad požadovaný Fővárosi Ítéltábla (Regionálny odvolací súd Budapešť) nemá žiadnu väzbu so skutkovými okolnosťami vo veci samej.

32. Nemôžem však súhlasiť s tým, že návrh na začatie prejudiciálneho konania je neprípustný. Je však potrebné urobiť niekoľko vysvetľujúcich poznámok k štvrtej otázke.

33. Článok 267 ZFEÚ je založený na jasnom rozdelení úloh medzi vnútroštátnymi súdmi a Súdny dvorom a výlučne vnútroštátny súd má právomoc zistiť a posúdiť skutkový stav veci, ako aj vykladať a uplatňovať vnútroštátne právo.⁹ Preto som naklonený tomu, aby sa v spise nezohľadňovali otázky týkajúce sa významu práva členského štátu, ako to vyplýva z návrhu na začatie prejudiciálneho konania.¹⁰

⁸ Maďarská vláda rovnako spochybňuje výklad zákonov DH, ktoré sú uvedené v návrhu na začatie prejudiciálneho konania, ale netvrdí, že je neprípustný. Komisia tvrdí, že nie je jasné, či sa návrh na začatie prejudiciálneho konania týka zákona DH1 alebo zákona DH3.

⁹ V súvislosti s nekalými podmienkami v zmluvách o spotrebiteľských úveroch pozri rozsudok zo 14. marca 2013, Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, bod 34 a citovaná judikatúra).

¹⁰ Pozri tiež v tomto ohľade moje návrhy vo veci Egenberger (C-414/16, EU:C:2017:851, body 61 až 65).

34. Rovnako prislúcha výlučne vnútroštátnemu súdu, ktorému bol spor predložený a ktorý musí prevziať zodpovednosť za vydané súdne rozhodnutie, aby s prihliadnutím na osobitosti veci posúdil tak nevyhnutnosť, ako aj relevantnosť otázok, ktoré kladie Súdny dvor. Preto, ak sa položené otázky týkajú výkladu práva Únie, Súdny dvor je v zásade povinný rozhodnúť.¹¹

35. Zamietnutie návrhu vnútroštátnemu súdu na začatie prejudiciálneho konania Súdny dvorom je teda možné len vtedy, ak je zjavné, že požadovaný výklad práva Únie nemá nijakú súvislosť s existenciou alebo predmetom sporu vo veci samej, pokiaľ ide o hypotetický problém, alebo ak Súdny dvor nemá k dispozícii skutkové a právne podklady nevyhnutné na užitočné zodpovedanie otázok, ktoré sú mu položené.¹²

36. S výnimkou štvrtej otázky obsahuje návrh na začatie prejudiciálneho konania odôvodnenú analýzu aspektov práva Únie, ktorú vnútroštátny súd považuje za relevantné pre spor,¹³ takže je možné syntetizovať právne otázky, ktoré si vyžadujú výklad, bez ohľadu na nedostatok konsenzu o zmysle a vplyve zákonov DH1 a DH3. Okrem toho sú zo spisu ľahko rozpoznateľné všeobecné základy nesúhlasu medzi stranami.

37. Vnútroštátny súd by chcel vedieť, aký vplyv má vyhlásenie zákonov DH1 a DH3, ktoré, ako už bolo uvedené, nastalo v priebehu sporu v konaní vo veci samej, na žalobu.

38. Odporkyne okrem iného spochybňujú, či riziko výmenného kurzu na základe zákonov DH1 a DH3 v skutočnosti prechádza od veriteľa k dlžníkovi, bránia sa akémukoľvek ich výkladu, ktorý by mal za následok retroaktívne účinky, a tvrdia, že nedošlo k žiadnemu zisteniu nedostatkov v súvislosti s požiadavkou „zrozumiteľnosti“ podľa článku 4 ods. 2 smernice 93/13.

39. Žalobcovia však tvrdia, že posledná uvedená požiadavka nebola splnená, že režim nápravy vyplývajúci zo zákonov DH1 a DH3 preniesol kurzové riziko na nich ako spotrebiteľov a že výmenný kurz, ktorý, ako tvrdia, vyplýva z legislatívnych zásahov, je podstatne vyšší ako výmenný kurz, ktorý bol uplatniteľný v čase uzavretia zmluvy v roku 2008. V tejto súvislosti argumentujú porušením zásady transparentnosti. Chráni spotrebiteľov podľa práva EÚ kombináciou článku 4 ods. 2 poslednej vety smernice 93/13 spolu s článkom 3 a článkom 5 smernice 93/13 a jej prílohy.¹⁴ V tomto kontexte žalobcovia namietajú porušenie zásad ekvivalencie a efektivity a ďalej sa pýtajú, či došlo alebo nedošlo k porušeniu súladu s článkom 6 ods. 1 smernice 93/13.

40. Preto môžem bez váhania konštatovať, že návrh na začatie prejudiciálneho konania je prípustný vo vzťahu k otázkam 1 až 3 a 5.

41. Pokiaľ ide o štvrtú otázku, odkazuje na článok 4 ods. 1 smernice 93/13, ktorý zahŕňa záležitosti, ktoré prekračujú rámec požiadaviek na transparentnosť, a zhrňa iné formy nekalosti. V písomných pripomienkach žalobcu však nie sú uvedené žiadne argumenty týkajúce sa relevantnosti článku 4 ods. 1 vo veci samej, a ani návrh na začatie prejudiciálneho konania v časti nazvanej „dôvody na podanie návrhu na začatie prejudiciálneho konania“ neodkazuje na článok 4 ods. 1 smernice 93/13.

11 Rozsudok Aziz uvedený v poznámke pod čiarou 9 vyššie. Pozri tiež rozsudok z 20. septembra 2017, Andriuc (C-186/16, EU:C:2017:703, body 19 a 20).

12 Rozsudok zo 14. marca 2013, Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, bod 35 a citovaná judikatúra).

13 Porovnaj návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Jääskinen vo veci Banif Plus Bank (C-312/14, EU:C:2015:621).

14 Pozri napríklad rozsudok z 26. februára 2015, Matei (C-143/13, EU:C:2015:127, body 73 a 74).

42. Pokiaľ ide o oblasti sporov medzi účastníkmi konania vo veci samej, žalobcovia vo svojich písomných pripomienkach aktívne zdôrazňujú, že na rozdiel od problému, ktorý Súdny dvor v rozsudku *Andriuc*¹⁵ nedávno skúmal, zakladajú svoj prípad zneužitia na neexistencii jasných a zrozumiteľných informácií vyžadovaných podľa odseku 6 a odseku 7 článku 203 Hpt. Ďalej sa časti judikatúry Súdneho dvora, na ktoré sa odvolávajú žalobcovia, týkajú buď transparentnosti podľa článku 4 ods. 2 smernice 93/13,¹⁶ alebo článku 6, ako aj zásady ekvivalencie a efektivity,¹⁷ alebo ich kombinácie.¹⁸

43. Ako bolo uvedené vyššie, odporkyne spochybňujú prípustnosť štvrtej otázky na základe toho, že je hypotetická. Skôr sa však domnievam, že v rozsahu, v akom sa štvrtá otázka pýta Súdneho dvora, aby posúdil spravodlivosť zachovania rizika výmenného kurzu pre spotrebiteľov nad rámec parametrov posudzovania súladu s transparentnosťou, Súdny dvor nemá k dispozícii skutkový a právny materiál na jej zodpovedanie.¹⁹

44. Štvrtá otázka je teda buď neprípustná, alebo sa má chápať tak, že sa zaoberá otázkou, ako právne predpisy, ktoré zasahujú mnoho rokov po uzatvorení zmluvy (vývoj, ktorý vnútroštátny súd považuje za nepredvídateľný z pohľadu spotrebiteľa), ovplyvňujú povinnosti vyplývajúce z transparentnosti odporkýň vo vzťahu k článku 4 ods. 2 smernice 93/13.

2. Kľúčové otázky

45. Podstatou návrhu na začatie prejudiciálneho konania je, či režim nápravy vyplývajúci zo zákonov DH1 a DH3, opatrení zavedených maďarským zákonodarcom v nadväznosti na rozsudok Súdneho dvora v rozsudku *Kásler* a rozsudok súdu *Kúrie č. 2/2014*,²⁰ možno posudzovať podľa práva EÚ a tiež či s ním sú v súlade.

46. Tu je dôležité pripomenúť, že rozsudky Súdneho dvora majú okamžitý účinok, a preto sa uplatňujú odo dňa nadobudnutia účinnosti vykladaného opatrenia²¹ a musia sa preto uplatňovať na právne vzťahy vzniknuté a preukázané pred vydaním rozsudku rozhodujúceho o žiadosti o výklad, za predpokladu, že v iných ohľadoch sú splnené podmienky na podanie na súd, ktorý má právomoc rozhodovať o žalobe týkajúcej sa uplatnenia tohto pravidla.²²

47. Navyše len za úplne výnimočných okolností môže byť Súdny dvor, pri snahe o ochranu právnej istoty, prinútený obmedziť časové účinky jedného z jeho rozhodnutí.²³ Súdny dvor takéto obmedzenie časového účinku neuplatnil vo svojom rozsudku *Kásler* a súdy členských štátov tak tiež nemôžu urobiť.²⁴

15 Rozsudok z 20. septembra 2017 (C-186/16, EU:C:2017:703).

16 Konkrétne rozsudok z 23. apríla 2015 *Van Hove* (C-96/14, EU:C:2015:262).

17 Rozsudok zo 14. marca 2013, *Aziz* (C-415/11, EU:C:2013:164, bod 50). Písomné pripomienky žalobcu sa tiež odvolávajú na rozsudok zo 14. júna 2012, *Banco Español de Crédito* (C-618/10, EU:C:2012:349, body 39 a 53). Prvá sa týka slabšieho postavenia spotrebiteľov voči predajcom alebo dodávateľom a druhá sa týka zásady efektivity.

18 Rozsudky z 30. apríla 2014, *Kásler* (C-26/13, EU:C:2014:282), a 21. decembra 2016, *Gutiérrez Naranjo a i.* (C-154/15, C-307/15 a C-308/15, EU:C:2016:980).

19 Pozri napr. rozsudok zo 14. marca 2013, *Aziz* (C-415/11, EU:C:2013:164, bod 35 a citovaná judikatúra).

20 Pozri poznámku pod čiarou 5 vyššie.

21 Pozri napr. rozsudok z 29. októbra 2015, *BBVA* (C-8/14, EU:C:2015:731, bod 22). Pozri tiež návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Szpunar (EU:C:2015:321, bod 34).

22 Napr. rozsudok z 21. marca 2013, *RWE Vertrieb* (C-92/11, EU:C:2013:180, bod 58 a citovaná judikatúra).

23 Tamže, bod 59 a tam citovaná judikatúra. Zainteresované osoby musia konať v dobrej viere a existuje riziko vážnych ťažkostí.

24 Pozri napr. rozsudok z 21. decembra 2016, *Gutiérrez Naranjo a i.* (C-154/15, C-307/15 a C-308/15, EU:C:2016:980, body 70 až 73).

48. To znamená, že výklad článku 4 ods. 2 smernice 93/13, ktorý Súdny dvor vykonal 30. apríla 2014 vo veci Kásler, a ostatných ustanovení smernice 93/13, ktoré sú relevantné v tomto prípade (konkrétne článok 3, článok 5, článok 6 ods. 1 a článok 7) sa vzťahuje na zmluvné podmienky existujúce odo dňa nadobudnutia účinnosti smernice 93/13, teda 31. decembra 1994.²⁵ To znamená, že vykonateľnosť článku 4 ods. 2 smernice 93/13 na vnútroštátnej úrovni podlieha primeraným premlčacím lehotám stanoveným právnymi predpismi členských štátov²⁶ a inými procedurálnymi pravidlami členských štátov za predpokladu, že takéto zákony rešpektujú zásady efektivity a ekvivalencie.²⁷

49. V súvislosti so smernicou 93/13 sú články 6 a 7 relevantné aj pre nápravné povinnosti uložené členským štátom, pričom Súdny dvor rozhodol, napríklad v už citovanom rozsudku Kásler, že článok 7 ods. 1 ukladá členským štátom povinnosť stanoviť primerané a účinné prostriedky, „ktoré by zabránili súvislému uplatňovaniu nekalých podmienok v zmluvách uzatvorených so spotrebiteľmi zo strany predajcov alebo dodávateľov“²⁸ a článok 7 je navyše určený na zabezpečenie nápravných opatrení odstrašujúcich od porušenia smernice 93/13.²⁹ Je tiež dôležité mať na pamäti článok 8 smernice 93/13, ktorý členským štátom umožňuje „prijať alebo zachovať najprísnejšie ustanovenia zlučiteľné so zmluvou v oblasti, na ktorú sa vzťahuje táto smernica, s cieľom zabezpečiť maximálnu ochranu spotrebiteľa“.³⁰

50. Vzhľadom na to, že dátum nadobudnutia účinnosti smernice 93/13 je 31. december 1994 a predmetné zmluvné dojednania boli uzavreté 15. februára 2008, v zásade nemožno podľa práva Únie namietat voči snahe maďarského zákonodarcu upraviť zákonom DH1 zmluvné podmienky dojednané od 1. mája 2004 do 26. júla 2014 alebo stanoviť zákonom DH3 možnosti prevodu úverov v cudzej mene na úvery denominované vo forintoch s odkazom na dátumy v roku 2014, bez ohľadu na možný nesúlad s časovými účinkami zákonov DH.

51. Na druhú otázku návrhu na začatie prejudiciálneho konania treba odpovedať vo svetle tejto základnej zásady práva Únie. Domnievam sa, že druhá otázka je ústrednou z pohľadu obáv vnútroštátneho súdu, pokiaľ ide o prípustné dôsledky zákonov DH1 a DH3 podľa práva EÚ, na výsledok konania vo veci samej. V dôsledku toho bude nasledujúca analýza podstatná pre druhú otázku.

IV. Odpovede na položené otázky

A. Odpoveď na prvú otázku

52. V prvej otázke by vnútroštátny súd mal záujem vedieť, či zmluvná podmienka uložená zákonom, ktorá prenáša kurzové riziko na spotrebiteľov s účinkami *ex tunc*, je podmienkou, ktorá nebola „individuálne dohodnutá“ v zmysle článku 3 ods. 1 smernice 93/13, takže by zo zásady mala patriť do pôsobnosti tejto smernice.

²⁵ Článok 10 ods. 1 smernice 93/13.

²⁶ Pozri napr. rozsudok z 29. októbra 2015, BBVA (C-8/14, EU:C:2015:731, bod 24).

²⁷ Pre nedávnú a komplexnú analýzu pozri návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Wahl, Sziber (C-483/16, EU:C:2018:9).

²⁸ Pozri napr. rozsudok z 30. apríla 2014, Kásler (C-26/13, EU:C:2014:282, bod 78 a citovaná judikatúra).

²⁹ Tamže, bod 79.

³⁰ Ohľadom limitov článku 8 pozri napr. rozsudok z 3. júna 2010, Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid (C-484/08, EU:C:2010:309).

53. Ako bolo zdôraznené v písomných pripomienkach Poľska, pojem „individuálne dohodnutá“ by sa mal chápať tak, že odkazuje na podmienku, na ktorej sa zmluvné strany, na základe spoločnej dohody po rokovaniach týkajúcich sa predmetnej konkrétnej podmienky, dohodli a ktorá ich zaväzuje. Ak podmienka, ktorá je údajne dojednaná v konaní vo veci samej, vznikne legislatívnym zásahom, nemožno ju definitívne považovať za „individuálne dohodnutú“.³¹

54. Tento výklad je nielen podporený jasným významom článku 3 ods. 1 smernice 93/13,³² ale je tiež v súlade s účelom smernice 93/13, ktorý sa odráža v jednom z jej odôvodnení, ktoré odkazuje na ochranu kupujúcich a spotrebiteľov od „jednostranných štandardných zmlúv“.³³ Ďalej sa v inom odôvodnení uvádzajú prostriedky na podanie podnetu na začatie postupov, „týkajúcich sa zmluvných podmienok navrhovaných na všeobecné uplatňovanie v zmluvách uzatvorených so spotrebiteľmi“.³⁴

55. Preto navrhujem odpovedať na prvú otázku tak, že zmluvnú podmienku uloženú legislatívnym zásahom, ktorý prenáša kurzové riziko na spotrebiteľa s účinkami *ex tunc*, nemožno považovať za zmluvnú podmienku, ktorá je „individuálne dohodnutá“ v zmysle článku 3 ods. 1 smernice 93/13.

B. Odpoveď na druhú otázku

56. Svojou druhou otázkou sa vnútroštátny súd pýta, či nápravny režim odrážajúci sa v zákonoch DH1 a DH3, ktorý bol vyhlásený maďarským zákonodarcom vo svetle rozsudku Kásler, ako aj jeho uplatnenia v rozsudku súdu Kúria č. 2/2014,³⁵ predstavujú „zmluvné podmienky“, ktoré odrážajú „záväzné zákonné alebo regulačné ustanovenia“ podľa článku 1 ods. 2 smernice 93/13, takže „nepodliehajú ustanoveniam“ tejto smernice.

57. Dospel som k záveru, že nápravné opatrenia, ktoré sú predmetom sporu vo veci samej, nie sú vylúčené z pôsobnosti smernice 93/13 na základe článku 1 ods. 2 tejto smernice. Robím to z nasledujúcich dôvodov.

58. V prvom rade by som chcel poznamenať, že Súdny dvor rozhodol, že vylúčenie uvedené v článku 1 ods. 2 smernice 93/13 vyžaduje, aby boli splnené dve podmienky. Po prvé zmluvné obdobie musí odrážať zákonné alebo regulačné ustanovenie a po druhé toto ustanovenie musí byť záväzné.³⁶ Na účely určenia, či je zmluvná podmienka vylúčená z pôsobnosti smernice 93/13, je tak úlohou vnútroštátneho súdu, aby overil, či táto podmienka odráža ustanovenia vnútroštátneho práva, ktoré sa uplatnia na zmluvné strany bez ohľadu na ich voľbu, alebo ustanovenia, ktoré sa uplatnia podporne, a teda automaticky, to znamená v prípade, ak neexistujú odlišné ustanovenia, ktoré si zmluvné strany v tomto ohľade dohodli.³⁷

31 Rozsudok z 29. októbra 2015, BBVA (C-8/14, EU:C:2015:731, bod 34). Súdny dvor uviedol, že sporné právne predpisy v tejto veci „stanovujú právny rámec so všeobecnou pôsobnosťou“. Hoci zákonné opatrenie, o ktoré ide v tejto veci, nebolo „zmluvnou podmienkou“, bolo v zmysle článku 3 ods. 1 smernice 93/13 považované za všeobecnú normu.

32 Pre prehľad pravidiel relevantných pre interpretáciu opatrení EÚ pozri moje návrhy vo veci Pinckernelle (C-535/15, EU:C:2016:996, body 34 až 70).

33 Kurzívou zvýraznil generálny advokát.

34 Kurzívou zvýraznil generálny advokát.

35 Pozri poznámku pod čiarou 5 vyššie.

36 Rozsudok z 20. septembra 2017, Andriciuc (C-186/16, EU:C:2017:703, bod 28 a citovaná judikatúra).

37 Tamže, bod 29 a tam citovaná judikatúra. Ako ďalší príklad pozri rozsudok z 26. januára 2017, Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60, body 69 až 70).

59. Okrem toho pripomínam, že Súdny dvor rozhodol, že výnimka stanovená v článku 1 ods. 2 smernice 93/13 sa musí vykladať striktné.³⁸ Hoci sa zákony DH1 a DH3 uplatňujú nezávisle od voľby účastníkov konania vo veci samej, ako sa uvádza v písomných pripomienkach žalobcov, v čase uzatvorenia zmluvy z 15. februára 2008 neboli v platnosti.³⁹

60. Ďalej Súdny dvor zdôraznil, že účel vylúčenia z režimu smernice 93/13 je odôvodnený skutočnosťou, že možno legitímne predpokladať, že vnútroštátny zákonodarca našiel rovnováhu medzi všetkými právami a povinnosťami zmluvných strán niektorých kategórií zmlúv.⁴⁰

61. Tento predpoklad nemôže existovať vo vzťahu k zákonným opatreniam prijatým po dátume, ku ktorému bola dohodnutá príslušná zmluva, a na osobitný účel súdneho zistenia o nesúlade so smernicou 93/13, ako to podľa spisu nepochybne bolo v konaní vo veci samej. Ako bolo vysvetlené v bodoch 45 až 50 vyššie, rozsudky Súdneho dvora týkajúce sa výkladu ustanovení práva Únie nadobúdajú účinnosť dňom nadobudnutia účinnosti týchto ustanovení, ibaže by Súdny dvor obmedzil ich časový účinok, zatiaľ čo ich vykonanie pred súdmi členských štátov vyžaduje súlad s procedurálnymi pravidlami členských štátov podľa zásad efektivity a ekvivalencie. Ako bolo ďalej uvedené vyššie, v súvislosti so smernicou 93/13 sa často vykladajú články 6, 7 a 8, pretože upravujú opatrenia, ktoré majú členské štáty poskytnúť na ochranu práv spotrebiteľov podľa tejto smernice.

62. Súdny dvor už mal príležitosť posúdiť zlučiteľnosť ustanovení o (zákonných) nápravných opatreniach členských štátov s článkami 6 a 7 smernice 93/13 spolu so zásadami efektivity a ekvivalencie za okolností, v ktorých boli takéto zákonné opatrenia vyhlásené ako reakcia na rozhodnutie Súdneho dvora, ktorým sa vykladá smernica 93/13. Tieto prípady neobsahujú žiadnu diskusiu o tom, či článok 1 ods. 2 smernice 93/13 prenáša príslušné zákonné ustanovenia mimo parametrov tejto smernice alebo nie, pravdepodobne preto, lebo tieto zákonné ustanovenia by sa na základe žiadnej analýzy nemohli považovať za „zmluvné podmienky“⁴¹ podľa článku 1 ods. 2 smernice 93/13. Pravdepodobne však bolo aj funkciou jednoznačnej povinnosti uloženej členským štátom v primárnom práve EÚ podľa článku 19 ZEÚ „ustanoviť v oblastiach, na ktoré sa vzťahuje právo Únie, prostriedky nápravy potrebné na zabezpečenie účinnej právnej ochrany“.

63. V rozsahu, v akom zákony DH1 a DH3 ovplyvňujú podstatu zmluvných podmienok (ako napríklad, ktorá strana by mala niesť akékoľvek riziko výmenného kurzu), na rozdiel od sankcií a procesných pravidiel, ktoré sa majú uplatniť vzhľadom na rozsudok Súdneho dvora vo veci Kásler, ako aj skutočností, ktoré vyplývajú z konania vo veci samej, je tento vecný faktor tak úzko spojený s požiadavkou, aby zákony DH1 a DH3 boli v súlade s článkami 6 a 7 smernice 93/13,⁴² ako aj so zásadami ekvivalencie a efektivity, ako keby boli neoddeliteľné. Okrem toho taký výklad článku 1 ods. 2 smernice 93/13, podľa ktorého by právne predpisy, akými sú zákony DH1 a DH3, spadali do vylúčenia stanoveného týmto ustanovením, by tiež vylúčili zo súdneho prieskumu legislatívnu reakciu členského štátu na rozhodnutie súdu o tom, že vnútroštátne právo alebo prax je nezlučiteľná so smernicou 93/13.

38 Rozsudok z 20. septembra 2017, Andriuciu (C-186/16, EU:C:2017:703, bod 31 a citovaná judikatúra).

39 V tomto zmysle sú skutkové okolnosti, ktoré sú relevantné vo veci samej, odlišné od skutočností, ktoré nastali v iných relevantných prípadoch, v ktorých bol vyložený článok 1 ods. 2 smernice 93/13. Pozri napr. rozsudky z 21. marca 2013, RWE Vertrieb (C-92/11, EU:C:2013:180); z 10. septembra 2014, Kušionová (C-34/13, EU:C:2014:2189), a 20. septembra 2017 Andriuciu (C-186/16, EU:C:2017:703).

40 Rozsudok z 21. marca 2013, RWE Vertrieb (C-92/11, EU:C:2013:180, bod 28).

41 Pozri najmä body 21 a 23 rozsudku z 29. októbra 2015 BBVA (C-8/14, EU:C:2015:731). „S cieľom zohľadniť túto judikatúru a konkrétne po vyhlásení rozsudku Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164) zákon č. 1/2013 zmenil najmä články Občianskeho súdneho poriadku v súvislosti s konaním o výkone rozhodnutia týkajúceho sa nehnuteľnosti zaťaženej hypotékou. V prípade konaní začatých od nadobudnutia účinnosti zákona č. 1/2013 námietka povinného založená na nekalej povahe zmluvnej podmienky a podaná v riadnej lehote 10 dní od oznámenia aktu, ktorým sa nariaďuje výkon rozhodnutia, umožňuje prerušenie konania o výkone rozhodnutia týkajúceho sa nehnuteľnosti zaťaženej hypotékou až do rozhodnutia o námietke ... Je potrebné posúdiť či, a prípadne v akom rozsahu bráni smernica 93/13, tak ako ju vykladá judikatúra Súdneho dvora najmä po vyhlásení rozsudku Aziz, mechanizmu prechodnej lehoty stanovenému španielskym zákonodarcom a zavedenému zákonom č. 1/2013.“ Pozri tiež napr. rozsudky zo 17. júla 2014, Sánchez Morcillo a Abril García (C-169/14, EU:C:2014:2099); z 21. januára 2015, Unicaja Banco a Caixabank (C-482/13, C-484/13, C-485/13 a C-487/13, EU:C:2015:21, a z 26. januára 2017 (Banco Primus, EU:C:2017:60).

42 Pozri nedávny rozsudok z 26. januára 2017, Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60, body 71 až 74 a citovaná judikatúra).

64. Takýto výklad by viedol k nezlučiteľnosti článku 1 ods. 2 smernice 93/13 s požiadavkou, aby politiky Únie zabezpečili vysokú úroveň ochrany spotrebiteľa podľa článku 38 Charty základných práv Európskej únie, čo je prinajmenšom smerodajné pre výklad článku 1 ods. 2 smernice 93/13.⁴³ Rovnako by to bolo v rozpore s právom na účinnú súdnu ochranu podľa článku 47 Charty,⁴⁴ ktorá priznáva jednotlivcom práva, na ktoré sa môžu odvolávať pred súdmi členských štátov, vrátane prípadov sporov medzi súkromnými stranami.⁴⁵

65. Napokon jasný význam článku 1 ods. 2 smernice 93/13 je len nepatrne nápomocný pri určení jeho významu a účelu článku 1 ods. 2, ako je uvedený v odôvodneniach, neposkytuje žiadne rozoznatelné usmernenie, pokiaľ ide o jeho uplatnenie na zmluvné podmienky uložené zákonom *po* uzatvorení príslušnej zmluvy *a* na účely zabezpečenia súladu práva členských štátov so smernicou 93/13. Zdá sa však, že legislatívna história tohto ustanovenia má za cieľ zabezpečiť, aby členským štátom bolo umožnené stanoviť pravidlá, ktoré presahujú ochranné ustanovenia smernice,⁴⁶ avšak nemajú ich zmierňovať, a jeden generálny advokát poznamenal, že ustanovenie o výnimke uvedené v článku 1 ods. 2 „by malo platiť na také štandardizované zmluvy, ktorých obsah vnútroštátny zákonodarca *už* upravil vnútroštátnymi predpismi a pre ktoré *už* zákonom vykonal vyváženie oprávnených záujmov všetkých zmluvných strán“.⁴⁷

66. To je tiež v súlade so všeobecným pravidlom, že nekalá povaha sa má posudzovať v čase uzatvorenia zmluvy⁴⁸ a mám tendenciu súhlasiť s pripomienkou, že „zmluvná rovnováha“ nesmie byť narušená „zásahom štátneho orgánu po uzatvorení zmluvy“,⁴⁹ ibaže by tento zásah zaistil súlad práva členského štátu so smernicou 93/13 alebo je v rámci parametrov pre maximálnu ochranu spotrebiteľov stanovených v článku 8 smernice 93/13.⁵⁰

67. Preto navrhujem odpovedať na druhú otázku v tom zmysle, že za okolností sporu vo veci samej zmluvná podmienka, ktorá sa stala súčasťou zmluvy prostredníctvom legislatívneho zásahu a ktorá prenáša kurzové riziko na spotrebiteľa s účinkami *ex tunc*, nezodpovedá „záväznému zákonnému alebo regulačnému ustanoveniu“ v zmysle článku 1 ods. 2 smernice 93/13.

43 Generálny advokát Wahl vo svojich návrhoch vo veci Pohotovosť (C-470/12, EU:C:2013:844, bod 66), zastáva názor, že článok 38 Charty predstavuje skôr zásadu podľa článku 52 ods. 5 Charty než právo.

44 Pozri rozsudok z 10. septembra 2014, Kušionová (C-34/13, EU:C:2014:2189, bod 47 a tam citovaná judikatúra), v ktorom Súdny dvor konštatoval, že „záväzná požiadavky“ stanovené článkami 38 a 47 Charty „platia pre vykonávanie smernice 93/13“.

45 Rozsudok zo 17. apríla 2018, Egenberger (C-414/16, EU:C:2018:257, body 70 až 82). Súdny dvor v bode 82 rozhodol, že „vnútroštátny súd, ktorý rozhoduje o spore medzi dvoma jednotlivcami, je povinný, ak nie je možné, aby vyložil uplatniteľné vnútroštátne právo v súlade s článkom 4 ods. 2 smernice 2000/78, zabezpečiť v rámci svojich právomocí súdnu ochranu vyplývajúcu pre jednotlivcov z článkov 21 a 47 Charty a plný účinok týchto článkov, pričom v prípade potreby upustí od uplatnenia akéhokoľvek odporujúceho vnútroštátneho ustanovenia“.

46 Pozri návrhy, ktoré predniesla generálna advokátka Trstenjak vo veci RWE Vertrieb (C-92/11, EU:C:2012:566, bod 42), s odkazom na zásah Hospodárskeho a sociálneho výboru do legislatívneho procesu.

47 Tamže, bod 47 (kurzívou zvýraznil generálny advokát). Generálny advokát odkazuje na prvý diskusný dokument Európskej komisie zo 14. februára 1984, KOM(1984) 55 v konečnom znení.

48 Pozri napr. rozsudok z 21. januára 2015, Unicaja Banco a Caixabank (C-482/13, C-484/13, C-485/13 a C-487/13, EU:C:2015:21, bod 37).

49 Návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Wahl vo veci Kasler (C-26/13, EU:C:2014:85, bod 105).

50 Pozri poznámku pod čiarou 30 vyššie.

C. Odpoveď na tretiu otázku

68. Svojou treťou otázkou sa vnútroštátny súd pýta, či článok 4 ods. 2 smernice 93/13 a jeho požiadavka, aby zmluvné podmienky boli „zrozumiteľné“, oprávňuje spotrebiteľa na poskytnutie podrobných informácií o riziku, ktoré je finančnej inštitúcii známe, alebo ku ktorému by mohla mať prístup v čase uzavretia zmluvy v súvislosti s kurzovým rizikom, alebo je splnená informáciami, ktoré boli poskytnuté spotrebiteľovi a ktoré sú uvedené v bode 18 vyššie?⁵¹ Žalobcovia v tomto ohľade zdôrazňujú makroekonomický materiál, ktorý, ako tvrdia, majú odporkyne k dispozícii, a ich povinnosť vysvetliť jeho účinky na mechanizmy výmenných kurzov.

69. Podľa písomných pripomienok odporkýň rozhodnutie súdu Kúria č. 2/2014,⁵² ktoré je záväzné pre vnútroštátny súd, už rozpracovalo kritériá na určenie, či sú zmluvné podmienky týkajúce sa kurzového rizika jasné a zrozumiteľné.

70. Vnútroštátnemu súdu prislúcha rozhodnúť, či sú jednotlivé podmienky zrozumiteľné v zmysle článku 4 ods. 2 smernice 93/13.⁵³ Tento súd musí zohľadniť, okrem rozsudku Súdneho dvora vo veci Kásler a relevantných rozsudkov Kúrie, kritériá na určenie, či je zmluvná podmienka zrozumiteľná, ako to vyplýva z judikatúry Súdneho dvora a v plnom rozsahu z bodov 43 až 50 rozsudku z 20. septembra 2017, Andriuc.⁵⁴

71. Ako je uvedené v rozsudku Andriuc, „vnútroštátnemu súdu teda prislúcha overiť, či predajca alebo dodávateľ oznámil dotknutým spotrebiteľom všetky relevantné informácie, ktoré im umožnia posúdiť ekonomické dôsledky (relevantnej) zmluvnej podmienky... na ich finančné záväzky“,⁵⁵ pričom by mali prinajmenšom zahŕňať informácie o tom, aký dosah na splátky by mohlo mať výrazné znehodnotenie zákonného platidla členského štátu, v ktorom má dlžník bydlisko/sídlo, a zvýšenie zahraničnej úrokovej sadzby.⁵⁶ Predajca alebo dodávateľ má uviesť možné výkyvy výmenných kurzov a riziká súvisiace s podpísaním úveru v cudzej mene,⁵⁷ ako aj konkrétne fungovanie mechanizmu, na ktorý sa odvoláva dotknutá podmienka, ako aj prípadne vzťah medzi týmto mechanizmom a mechanizmom stanoveným ostatnými podmienkami.⁵⁸

72. Žalobcovia ďalej vo svojich písomných podaniach tvrdia, že zákony DH1 a DH3 nie sú v súlade so zásadami efektivity a ekvivalencie a článkom 6 smernice 93/13, pretože zákonodarca preniesol kurzové riziko na spotrebiteľov bez toho, aby zväzil požiadavku jasnosti a transparentnosti. Pre úplnosť konštatujem, že v spise nie je dostatok materiálu, aby bolo možné dospieť k záveru v súvislosti s týmto aspektom prípadu žalobcov, či už v kontexte transparentnosti, alebo inak.

51 Z judikatúry Súdneho dvora vyplýva, že podmienky uvedené v článku 4 ods. 2 smernice 93/13 sa nemusia posudzovať z pohľadu toho, či sú nekalé v rozsahu, v akom sa príslušný vnútroštátny súd domnieva, že na základe individuálneho posúdenia prípadu, sú v súlade s týmto ustanovením vypracované „zrozumiteľné“. Pozri rozsudok z 20. septembra 2017, Andriuc (C-186/16, EU:C:2017:703, bod 43 a citovaná judikatúra).

52 Pozri ponámku pod čiarou 5 vyššie.

53 Uznesenie z 22. februára 2018, ERSTE Bank Hungary (C-126/17, neverejnené, EU:C:2018:107, bod 27), citujúce rozsudok z 20. septembra 2017, Andriuc (C-186/16, 2017:703, bod 22).

54 Rozsudok z 20. septembra 2017, Andriuc (C-186/16, EU:C:2017:703). Najdôležitejšie rozsudky o transparentnosti, ktoré predchádzali prípadu Andriuc, zahŕňali rozsudky z 21. marca 2013, RWE Vertieb (C-92/11, EU:C:2013:180); z 30. apríla 2014, Kásler (C-26/13, EU:C:2014:282); z 26. februára 2015, Matei (C-143/13, EU:C:2015:127); z 23. apríla 2015, Van Hove (C-96/14, EU:C:2015:262), a z 9. júla 2015 Bucura (C-348/14, EU:C:2015:447). Po rozhodnutí vo veci Andriuc pozri najmä uznesenie z 22. februára 2018, ERSTE Bank Hungary (C-126/17, neverejnené, EU:C:2018:107).

55 Rozsudok z 20. septembra 2017, Andriuc (C-186/16, EU:C:2017:703, bod 50).

56 Tamže, bod 49. Súdny dvor odkazuje na odporúčanie Európskeho výboru pre systémové riziká z 21. septembra 2011, Ú. v. EÚ C 342, 2011, s. 1.

57 Tamže, bod 50.

58 Tamže, bod 45.

73. V rámci tretej prejudiciálnej otázky teda prináleží vnútroštátnemu súdu, aby s ohľadom na všetky okolnosti týkajúce sa zmluvy a judikatúru Súdneho dvora určil, či podľa článku 4 ods. 2 smernice 93/13 a požiadavky na to, aby boli zmluvné podmienky „zrozumiteľné“, sú veritelia povinní poskytnúť spotrebiteľom príslušné finančné informácie, ktoré im sú v čase uzavretia zmluvy známe, vrátane relevantných makroekonomických materiálov, a vysvetliť ich účinky na mechanizmus výmenných kurzov.

D. Odpoveď na štvrtú otázku

74. Ako už bolo vysvetlené v bodoch 41 až 44, štvrtá otázka sa má chápať tak, že sa pýta, ako ovplyvňujú právne predpisy, zasahujúce po mnohých rokoch po uzatvorení zmluvy (vývoj, ktorý vnútroštátny súd považuje za nepredvídateľný z pohľadu spotrebiteľa), povinnosti transparentnosti odporčyň s odkazom na článok 4 ods. 2 smernice 93/13.

75. Podľa článku 3 ods. 3 smernice 93/13, príloha smernice 93/13 poskytuje demonštratívny zoznam podmienok, ktoré možno považovať za nekalé. V bode 1 písm. i) sa odkazuje na výraz „neodvolateľne zaviazat' spotrebiteľa k podmienkam, s ktorými sa skutočne nemohol oboznámiť pred uzavretím zmluvy“, avšak v návrhu na začatie prejudiciálneho konania nie je vysvetlené, prečo je táto časť prílohy významnejšia ako ostatné, napriek tomu, že bod 1 písm. j) a l) a bod 2 písm. b) a d) prílohy podliehali výkladu Súdneho dvora v kontexte transparentnosti.⁵⁹

76. Preto navrhujem odpovedať na otázku 4 v tom zmysle, že v rozsahu, v akom následná legislatívna intervencia členského štátu nevyriešila nespravodlivosť, pokiaľ ide o jasnosť a transparentnosť zmluvných podmienok, ako to vyžaduje smernica 93/13, má byť súlad týchto podmienok s touto povinnosťou určený už odo dňa uzavretia zmluvy.

E. Odpoveď na piatu otázku

77. Piata otázka sa týka právomoci súdov členských štátov preskúmať z úradnej moci všetky podmienky danej zmluvy z pohľadu nekalosti.

78. Táto povinnosť je zjavná z ustálenej judikatúry Súdneho dvora. Zdôrazňujem však, že povinnosť súdov členských štátov z úradnej moci preskúmať všetky zmluvné podmienky z pohľadu nekalosti podľa smernice 93/13 je relevantná iba vtedy, ak má k dispozícii všetok relevantný právny a faktický materiál.⁶⁰ Povinnosť môže byť navyše ovplyvnená už rozhodnutými vecami.⁶¹

79. Preto je potrebné odpovedať na piatu otázku tak, že vnútroštátny súd musí z úradnej moci posúdiť, či je zmluvná podmienka, ktorá spadá do pôsobnosti smernice, nekalá, čím sa takto kompenzuje nerovnováha, ktorá existuje medzi spotrebiteľom a veriteľom, ak má k dispozícii právne a faktické prvky potrebné pre túto úlohu.

V. Návrh

80. Na otázky položené Fővárosi Ítéltábla (Regionálny odvolací súd Budapešť, Maďarsko) preto navrhujem nasledujúcu odpoveď.

⁵⁹ Rozsudok z 26. februára 2015, Matei (C-143/13, EU:C:2015:127, bod 74).

⁶⁰ Pozri napr. rozsudky zo 14. marca 2013, Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, body 46 a 47 a citovaná judikatúra), a 30. mája 2013, Jörös (C-397/11, EU:C:2013:340).

⁶¹ Pozri napr. nedávny rozsudok z 18. februára 2016 Finanmadrid EFC (C-49/14, EU:C:2016:98). V bode 48 Súdny dvor poznamenáva, že procesná autonómia členského štátu v oblasti *res judicata* podlieha zásadám rovnocennosti a efektívnosti.

1. Zmluvná podmienka uložená zásahom zákonodarcu, ktorá prenáša kurzové riziko na spotrebiteľa s účinkom *ex tunc*, sa nemôže považovať za „individuálne dohodnutú“ v zmysle článku 3 ods. 1 smernice Rady 93/13/EHS o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách.
2. Za okolností sporu v konaní vo veci samej zmluvná podmienka, ktorá sa stala súčasťou zmluvy prostredníctvom legislatívneho zásahu a ktorá prenáša kurzové riziko na spotrebiteľa s účinkom *ex tunc*, neodráža „záväzné zákonné alebo regulačné ustanovenie“ v zmysle článku 1 ods. 2 smernice 93/13.
3. Vnútroštátnemu súdu prináleží, aby s prihliadnutím na všetky okolnosti týkajúce sa zmluvy a judikatúru Súdneho dvora určil, či podľa článku 4 ods. 2 smernice 93/13 a jeho požiadavky na „zrozumiteľné“ zmluvné podmienky sú veritelia povinní poskytnúť spotrebiteľom príslušné finančné informácie, ktoré sú im v čase uzavretia zmluvy známe, vrátane príslušného makroekonomického materiálu, a vysvetliť jeho účinky na mechanizmus výmenných kurzov.
4. V rozsahu, v akom následná legislatívna intervencia členského štátu nevyriešila nespravodlivosť, pokiaľ ide o jasnosť a transparentnosť zmluvných podmienok, ako to vyžaduje smernica 93/13, má byť súlad týchto podmienok s touto povinnosťou určený už odo dňa uzavretia zmluvy.
5. Vnútroštátny súd je povinný z úradnej moci posúdiť, či je zmluvná podmienka, ktorá spadá do pôsobnosti smernice, nekalá, čím sa kompenzuje nerovnováha, ktorá existuje medzi spotrebiteľom a veriteľom, ak má k dispozícii právne a skutkové okolnosti potrebné pre túto úlohu.